

TÉMA 10: JE JEŽIŠ JEDINOU CESTOU?

Prehľad témy

Pre mnohých veľkou otázkou o Bohu nie je to, či existuje. Otázka, ktorú sa mnohí pýtajú, znie: „Ktoré náboženstvo má pravdu o Bohu?“ Alebo, aby sme to posunuli ešte ďalej, mnohí spochybňujú vôbec takú možnosť, že by akékoľvek náboženstvo malo o Bohu väčšiu pravdu než iné. Tento názor sa šíri tým viac, čím viac sa naša kultúra stáva rozmanitejšou a pluralistickejšou. Pre mnohých sa tolerancia stala najväčšou cnosťou. Akékoľvek nárokovanie si absolútnej pravdy alebo exkluzivity je považované za arogantné a netolerantné k druhým. A predsa presne to kresťania tvrdia, keď hovoria, že Ježiš je jedinou cestou ku vzťahu s Bohom.

V tejto téme budeme:

- Hodnotiť vplyv kultúry na toleranciu k iným náboženstvám.
- Skúmať dôsledky Ježišovho tvrdenia, že je jediným Bohom.
- Učiť sa efektívne formulovať argumenty, prečo je Ježiš jedinou cestou k Bohu.

Pochopenie témy

Ako môžeme v dnešnom pluralistickom svete efektívne obhajovať pravdu evanjelia? Ako môžeme presvedčiť ľudí, že Ježiš je tou jedinou cestou k Bohu? Majú kresťania pravdu, keď tvrdia, že sú výhradnými držiteľmi pravdy? Ako zdieľať evanjelium takým spôsobom, aby sme z toho nevyšli ako tí, ktorí sú voči druhým arogantní a netolerantní?

Výroky

(Výroky sú úryvky a citáty, ktoré vás majú priviesť k uvažovaniu o téme. Môžu a nemusia odrážať biblickú múdrosť.)

„Kresťania boli už príliš dlho úzkoprsí. Potrebujú si uvedomiť, že aj iní ľudia môžu poznať nejakú pravdu.“

„Ako kresťania musíme rozprávať viac o Božej láske a milosti a tráviť menej času útočením na vieru iných.“

„Všetky náboženstvá sú len rôznymi cestami, ktoré vedú na tú istú horu.“

„Výzvam našej kultúry musíme čeliť tým, že nás bude viac počuť, ako vystupujeme priamo v opozícii voči pluralizmu a všeobecnej tolerancii.“

„Ježiš praktizoval toleranciu viac než väčšina dnešných kresťanov. Miloval a prijímal ľudí presne takých, akí boli.“

„Rád by som sa stal kresťanom, ale ako môžem vedieť, že kresťanstvo je tou správnou cestou k Bohu, obzvlášť keď na svete existuje tak veľa iných náboženstiev?“

Príklad zo života

Katka

Katka konečne povedala svojej priateľke Silvii evanjelium. Zdalo sa, že Silviu veľmi zaujíma to, čo jej Katka hovorí, ale keď Katka dokončila vysvetľovanie evanjelia a spýtala sa Silvie, či by chcela uveriť v Ježiša, Silvia zaváhala.

„To, čo hovoríš, dáva zmysel a zdá sa to byť správne. Ale mám problém s tým, že to znie tak, že tvoje náboženstvo je jediné, ktoré má pravdu. Ešte som sa nepozrela na ostatné náboženstvá, ale ako si môžeš byť istá, že tvoje je to jediné, ktoré pozná pravdu? Kto hovorí, že všetci ostatní nábožní ľudia na svete sa mýlia? Neuctieva úprimný budhista alebo moslim toho istého Boha, ale trochu inými rituálmi? Kto hovorí, že oni sa mýlia a ty máš pravdu?“

Ak by ste boli na Katkinom mieste, čo by ste Silvii povedali?

Aká hlavná otázka alebo téma tu stojí pred nami?

Štúdium Písma

Ján 3:16-18

Veď Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nezhynul nik, kto v neho verí, ale mal večný život. 17 Lebo Boh neposlal Syna na svet, aby svet odsúdil, ale aby ho spasil. 18 Kto verí v neho, nie je odsúdený. Kto neverí, už je odsúdený, pretože neuveril v meno jednorodeného Božieho Syna.

Ježiš tu odpovedá Nikodémovi, jednému z náboženských vodcov Ježišových dní. Ježiš vzbudil Nikodémov záujem a ten chcel o ňom počuť viac, ale aby ho nevideli tí, ktorí Ježiša nemali veľmi v obľube, prišiel za Ježišom až v noci. Nikodém sa zaujíma hlavne o to, ako môže byť spasený.

Ako sa podľa týchto veršov dosahuje spása? Čo znamená „veriť v neho?“

Čo je jadrom toho, čo oddeľuje tých, ktorí majú večný život od tých, ktorí sú odsúdení? Aká hrozba z toho vyplýva pre miliardy ľudí žijúcich v našom svete, ktorí nie sú kresťanmi?

Skutky 4:8-12

Vtedy Peter, naplnený Duchom Svätým, im povedal: Vodcovia ľudu a starší! 9 Keďže nás dnes vyšetrujete pre dobrý skutok na chorom človeku a pýtate sa, ako bol zachránený, 10 nech je to teda známe vám aj celému izraelskému ľudu: V mene Ježiša Krista Nazaretského, ktorého ste vy ukrižovali a ktorého Boh vzkriesil z mŕtvych! Vďaka nemu stojí tento človek tu pred vašimi očami zdravý. 11 On je

ten kameň, ktorý ste vy, stavitelia, zavrhlí a stal sa uholným kameňom.

12 A v nikom inom niet spásy, lebo pod nebom niet iného mena, daného ľuďom, v ktorom by sme mali byť spasení.

Ján 14:5-6

Tomáš mu povedal: Pane, nevieme, kam ideš. Ako môžeme poznať cestu? 6 Ježiš mu povedal: Ja som cesta, pravda i život. Nik nepríde k Otcovi, ak nejde cezo mňa.

V Skutkoch 3 Peter a Ján v Ježišovom mene uzdravili chromého žobráka. Počas toho, ako kázali evanjelium zástupu, ktorý sa okolo nich zhromaždil, ich židovskí vodcovia dali zatknúť. Keď boli Peter a Ján nasledujúce ráno predvedení pred veľradu, Peter smelo ohlasoval Ježišovo vzkriesenie, tvrdiac, že spása je teraz možná cez vieru v Krista.

Noc predtým, ako bol Ježiš ukrižovaný, on a jeho učeníci slávil svoju poslednú spoločnú večeru. Tomášova otázka nasledovala bezprostredne po tom, ako Ježiš učeníkom vysvetlil, že sa čoskoro vráti k Otcovi.

Čo nám tieto oddiely hovoria o spásе?

1Timotejovi 2:1-5

Predovšetkým teda žiadam, aby sa konali prosby, modlitby, príhovorné modlitby, vďaka za všetkých ľudí, 2 za kráľov a za všetkých, ktorí majú moc, aby sme mohli žiť nerušene a pokojne vo všetkej pobožnosti a dôstojnosti. 3 Toto je dobré a príjemné nášmu Spasiteľovi, Bohu, 4 ktorý chce, aby všetci ľudia boli spasení a spoznali pravdu: 5 lebo jeden je Boh a jeden prostredník medzi Bohom a ľuďmi — človek Kristus Ježiš,

Pavol napísal tento list preto, aby dal Timotejovi pokyny o tom, ako viesť zbory, ktoré mal na starosti. V prvej kapitole Pavol varuje Timoteja, že bude čeliť odporu falošných učiteľov a pripomína mu milostivé evanjelium, ktoré on a Timotej hlásajú. Vo vyššie uvedenom oddiele tak Pavol začína sériu pokynov.

Kto je to „prostredník?“ Akým spôsobom sa tento popis vzťahuje na Krista?

Ako tento oddiel podporuje tvrdenie, že spásu je možné nájsť iba v Ježišovi?

Nahliadnutie do iných zdrojov

„Tvrdiť, že Ježiš je jedinou cestou k Bohu, je urážaním iných“, Lee Strobel.

Kapitola piata z knihy *The Case for Faith (Kauza viera)*. Copyright © 2000 Lee Strobel. Permission pending. Zondervan Publishing House. V origináli všetky práva vyhradené.

Tvrdiť, že Ježiš je jedinou cestou k Bohu, je urážaním iných

Z knihy *The Case for Faith (Kauza viera)*, Lee Strobel

Walter Chaplinsky si o náboženstve myslel svoje a vôbec sa nehanbil vyjadriť to. V roku 1940 spôsobil v Rochesteri, okres New Hampshire, veľké haló, keď verejne označil organizované náboženstvo za „cirkus“ a menovite odsúdil viaceré kresťanské denominácie. Výsledok: ocitol sa za mrežami a bol odsúdený podľa zákona, ktorý zakazuje hovoriť „urážlivé, znevažujúce alebo obťažujúce slová komukoľvek, kto sa zákonne nachádza na ktorejkoľvek ulici alebo inom verejnom priestranstve.“

Keďže bol presvedčený, že mu bolo zabránené v slobode prejavu, odvolával sa postupne až po Najvyšší súd Spojených štátov amerických. Ale v roku 1942 sudcovia jednomyseľne potvrdili rozsudok a povedali, že „provokatívne slová, aké vykrikoval, nespádajú pod ochranu Dodatku k ústave.¹ O tridsať rokov neskôr Najvyšší súd vyjasnil svoju definíciu „provokatívnych slov“ a označil ich ako „osobne znevažujúce nadávky“, ktoré „s vysokou pravdepodobnosťou vyvolajú násilný skutok“.²

„Provokatívne slová“ v ľuďoch vyvolávajú surovú reakciu, keď sa im vo vrecku otvára nožík a zatínajú päsť. Tento urážlivý jazyk ich bodá kdesi hlboko a napáda to, čomu čo najúprimnejšie veria a dokáže ich hnať ku výbušnej odвете. Niektorých ľudí práve takto provokujú a urážajú slová Ježiša Krista, keď povedal: „Ja som cesta, pravda a život. Nik nepríde k Otcovi, iba cezo mňa.“³

Mnoho ľudí pokladá za aroganciu, úzkoprsosť a bigotnosť, keď kresťania tvrdia, že jediná cesta k Bohu musí viesť cez Ježiša z Nazareta. V prostredí náboženského pluralizmu a tolerancie je tento nárok na výlučnosť akoby politicky nevhodný, je priam verbálnym zauchom iným náboženským systémom. Pluralista Rosemary Radford Ruether to nazval „absolútnym náboženským šovinizmom“⁴, kým istý židovský rabín to nazval „duchovným diktátorstvom“, ktoré podnecuje akúsi samofúbosť a povýšenecky postoj, čo

vedie k nenávisti a násiliu voči ľuďom iného vierovyznania.⁵

Určite je dnes omnoho prijateľnejší prístup, aký vyjadril indický filozof Swami Vivekenanda: „My (hinduisti) akceptujeme všetky náboženstvá ako pravé.“ Tieto slová povedal pred Svetovým náboženským parlamentom v roku 1893 a dodal, že jediným hriechom je nazvať hriešnikom niekoho ďalšieho.⁶

Takýto druh otvoreného myslenia a voľnosti sa veľmi dobre hodí do našej súčasnej kultúry relativizmu, kde žiaden „fakt“ nie je považovaný za univerzálne platný v každom

čase, na každom mieste, pre všetkých ľudí a vo všetkých kultúrach. Dve tretiny Američanov v súčasnosti popierajú, že by existovalo čosi také ako pravda.⁷

Keď som bol ateistom, poriadne ma rozčuľovali tvrdenia kresťanov, že majú monopol na jediný správny prístup k nábo-

ženstvu. „Čo si o sebe myslia?“ nadával som. „Kto sú, aby súdili všetkých ostatných? Kde je v tom Ježišova láska?“

Charles Templeton nazval biblický výrok, že okrem Ježiša „nebolo dané... iné meno pod nebom, v ktorom by sme mali dôjsť spásenia,“⁸ „neznesiteľným predsudkom“.⁹ Templeton dodal:

Kresťania sú vo svete malou menšinou. Približne štyria z piatich ľudí na zemi veria v iného Boha, než je Boh kresťanov. Vyše päť miliárd ľudí, ktorí žijú na zemi, si uctievať, alebo vzývajú viac než tristo bohov. Ak k tomu pridáme aj animistické či kmeňové náboženstvá, tento počet vzrastie na vyše tritisíc. *Mali by sme azda veriť, že iba kresťania sú na tom správne?*¹⁰

Hoci Templeton počet bohov uctievaných vo svete značne podhodnotil, jeho námietku treba zvažovať. Ježišovo výlučné tvrdenie patrí medzi najväčšie prekážky pre tých, čo hľadajú duchovnú pravdu. Vedel som, že na

Ježišovo výlučné tvrdenie patrí medzi najväčšie prekážky pre tých, čo hľadajú duchovnú pravdu.

takúto ťažko postihnuteľnú tému musím hovoriť s odborníkom, ktorý má presné, analytické myslenie, solídne filozofické vzdelanie a rozsiahle skúsenosti so širokým spektrom rozličných svetových náboženstiev. Tieto kritériá ma viedli na predmestie Atlanty v štáte Georgia, do kancelárie Ravi Zacharias, ktorý sa narodil a vyrastal v Indii.

Piate interview:

S teológom Ravim Zachariasom

„Jedno staré indické príslovie hovorí, že k vlastnému nosu sa dá dostať dvoma spôsobmi,“ povedal mi Ravi Zacharias, kým si vyzliekal čierne sako a sadol si ku okrúhlemu drevenému stolu vo svojej kancelárii.

„Dá sa to urobiť takto,“ povedal a namieril si prstom rovno k nosu. Potom zdvihol ruku okolo hlavy a dotkol sa nosa z opačnej strany, „alebo aj takto,“ dodal s úsmevom.

Inými slovami, Indovia si niekedy vyberú skôr tú dlhšiu a kľukatejšiu cestu k odpovedi, než by sa mali dostať k odpovedi príliš rýchlo. Niekedy to platí aj o Zachariasovi, ktorý si vyslúžil povestí jedného z najšikovnejších a najvýrečnejších obrancov kresťanstva.

Billy Graham nazval Zacharias, človeka s jemným duchom no prenikavým myslením „mužom hlbokého duchovného vhľadu a intelektuálnej integrity“. ¹¹ Prednášal o kresťanstve, filozofii, svetových náboženstvách a o kultoch vo vyše päťdesiatich krajinách a na mnohých univerzitách. Medzi jeho knihy patrí aj ocenený titul *Môže žiť človek bez Boha?* (*Can Man Live Without God*), sčasti založený na sérii úspešných prednášok prednesených na *Harvardskej univerzite*, ďalej *Strhaná tvár: Skutočná tvár ateizmu* (*A Shattered Visage: The Real Face of Atheism*), *Zbav nás zlého* (*Deliver Us From Evil*), *Výkriky srdca* (*Cries of the Heart*) a *Ježiš medzi inými Bohmi* (*Jesus Among Other Gods*). Jeho prvá detská kniha *Obchodník a zlodej* (*The Merchant and the Thief*) vyšla v roku 1999.

Zacharias študoval na *Trinity Evangelical Divinity School*, kde získal titul magistra teológie a bol hosťujúcim vedeckým pracovníkom na *Cambridge University*. Bol poctený zapožičaním titulu doktor teológie z *Houghton College* a *Tyndale College and Seminary*, ako aj titulom doktora práv z *Asbury College*. Je niekdajším predsedom evanjelizácie a sú-

časného myslenia na *Alliance Theological Seminary*.

V súčasnosti Ravi Zacharias vedie *International Ministries*. Táto organizácia má pobočky v Spojených štátoch, v Kanade, v Indii a v Anglicku. S manželkou Margarét majú tri deti.

Zacharias má impozantnú postavu s chlapčenským úsmevom. Bronzová pokožka vytvára ostrý kontrast s úplne bielymi vlasmi, ktoré na jeho hlave priam žiaria. Hovorí tichým, akoby zastreným hlasom, príznačným indickým prízvukom a rytmom. Bol veľmi srdečný a pohostinný, venoval mi mnoho času a maximálne sa sústredil na náš rozhovor, hoci ľudia z jeho tímu horúčkovo pripravovali ďalšiu medzinárodnú cestu, na ktorú sa práve chystal.

Prišiel som sa s ním porozprávať o Ježišom tvrdení, že je jedinou cestou k Bohu, vete, ktorú vyslovil svojmu učeníkovi Tomášovi. Podľa tradície sa Tomáš, muž, čo tak

veľmi pochyboval, ale ktorého vieru posilnilo stretnutie so vznikresťanským Kristom, neskôr odvážil na cestu hlboko do indického vnútrozemia, aby tam zvestoval kresťanské posolstvo, až ho napokon zabili neďaleko Madrasu. Zacharias sa narodil necelých desať kilometrov od pamätníka Tomášovho umučenia.

„Prišiel som sa s ním porozprávať o Ježišom tvrdení, že je jedinou cestou k Bohu...“

V istom zmysle je Zachariasova duchovná púť reminiscenciou tej Tomášovej. Roky svojej ranej mladosti prežil ako matrikový kresťan. Akúsi nesmelú vieru našiel, keď mal sedemnást a bol na zhromaždení, kde kázal istý americký evanjelista. Neskôr sa pokúsil o samovraždu, zo zúfalstva nad nezmyselnosťou života, ale v nemocnici sa prebral a po tejto skúsenosti sa stal hlboko oddaným nasledovníkom Ježiša Krista a ako misionár z Indie prešiel mnoho miest po celom svete.

Vedel som, že skúsenosť multikultúrnej a multináboženskej spoločnosti moslimov, hinduistov a sikhov, kde vyrastal, veľmi hlboko obohatí vysvetľovanie tejto problematickej otázky Kristovej výlučnosti. Kým si uchlipekával z horúceho čaju, vytiahol som si z kufrička poznámky a okamžite som zacielil na prvú tému v poradí.

Arogancia kresťanstva

„Odpustite mi moju nechápavosť,“ povedal som na úvod otázky, „ale nie sú kresťania vlastne arogantní, keď tvrdia, že Ježiš je jedi-

nou cestou k Bohu? Prečo si kresťania myslia, že majú právo na toto tvrdenie, že majú pravdu a že všetci na svete okolo nich sa mylia?“

Hoci jeho akcent a konzervatívna pracovná rovnošata - naškrobená biela košeľa a utiahnutá kravata - mu dodávajú formálny vzhľad, vnútorne je entuziastický, zapálený a plne sústredený na svoje odpovede.

„Lee, túto otázku počujem veľmi často, najmä na Východe,“ povedal umierneným hlasom a výrazom úprimnej účasti v tvári. „Prvá vec, ktorú sa vždy pokúsim urobiť, je vyrovnáť sa s dezinformáciou, ktorá tejto vete prischla.“

„Dezinformácia? Čo tým myslíte?“ spýtal som sa.

„Po prvé,“ povedal, „je dôležité pochopiť, že kresťanstvo nie je jediné náboženstvo s požiadavkami výlučnosti. Napríklad moslimovia si nárokujú výlučnosť veľmi radikálne, a to nielen teologicky, ale aj lingvisticky. Moslimovia veria, že jediným, dostatočným a dokonalým základom islamu je Korán. No porozumieť mu možno iba v arabčine; a každý preklad ho vraj oberá o posvätnosť. A nejde iba o základné porozumenie arabčiny, ale o sofistickované poznanie jazyka ako takého.“

Čo sa týka budhizmu, zrodil sa, keď Gautama Budha odmietol dve najzákladnejšie tvrdenia hinduizmu - najvyššiu autoritu Véd, čo sú ich posvätné spisy - a kastový systém. Hinduizmus sám osebe je absolútne nekompromisný v dvoch alebo troch veciach: v zákone karmy, čo je zákon morálnej príčiny a následku, a tak je každé narodenie znovuzrozením, ktoré je odškodnením za predchádzajúci život; autoritu Véd, a reinkarnáciu.“

Prerušil som ho. „Ale ja som počul hinduistov, ako nanajvyš úctivo tvrdili, že hinduizmus je veľmi tolerantná viera,“ povedal som a v mysli som mal podobné výroky ako ten od Swamiho Vivekenandu.

Zacharias sa usmial. „Kedykoľvek niečo také počujete, neberte to prvovýznamovo. V skutočnosti to značí toľko, že hinduizmus vám dovoľuje praktizovať vaše vlastné náboženstvo, pokiaľ to súhlasí s ich pochopením pravdy, ktorá je synkretická,“ vysvetľoval. Synkretizmus je snaha spojiť rozličné, ba dokonca i opačné vierovyznania.

„Pokiaľ ide o sikhizmus,“ pokračoval Zacharias, „ten sa objavil ako reakcia proti

obom týmto náboženstvám. Potom sú tu ešte ateisti - tí odmietajú postoje ľudí, ktorí veria v Boha. Dokonca i baháizmus, ktorý tvrdí, že je akýmsi kozmickým spojením všetkých náboženstiev, skončil vylúčením tých, ktorí sú výluční. Takže vyhlásenie, že kresťania sú arogantní, keď hlásajú svoju výlučnosť, je ignorovaním skutočnosti, že každé väčšie náboženstvo robí to isté. Teda keď ľudia hovoria o arogancii, nie je na tom nič objektívne ani logické.“

Začal som formulovať svoju ďalšiu otázku, ale Zacharias videl, kam mierim, a tak ju dokončil za mňa.

„Takže vy veríte, že každá pravda,“ začal som „je svojou povahou výlučná,“ dopovedal on. „Áno, presne tak. Ak pravda nič nevylučuje, potom nie je vyslovené žiadne pravdivé tvrdenie; je to len akýsi vyslovený názor. Kedykoľvek vyslovujete nejaké pravdivé tvrdenie, myslíte niečo, čo je opakom k falši. Pravda vylučuje svoj opak.“

„Sú takí, čo to popierajú,“ poznamenal som.

„Áno, ale pozrite sa na to takto: popierať výlučnú povahu pravdy je vyslovať iné pravdivé tvrdenie - nie je potom aj ten človek arogantný? Je v tom taký bumerangový efekt, čo si už neuvedomuje. Ježišovo tvrdenie, že je cesta, pravda aj život značí, že pravda

je absolútna a že je poznateľná. Jeho nároky na výlučnosť znamenajú, že kategoricky všetko, čo je v rozpore s tým, čo on hovorí, je svojou povahou falošné.“

„Jedna vec je, ak tomu kresťania veria,“ povedal som, „druhá vec je komunikovať o tom bez nadradenosti či spupnosti. Ale oni tak často pôsobia.“

Zacharias si vzdychol. Aj toto bola námietka, ktorú počúval veľmi často. „Áno, ak pravda nie je nesená a podávaná láskou, robí majiteľa pravdy neprijateľným a pravdu odpudivou,“ vyhlásil. „Keďže som bol vychovávaný v Indii a vyrastal som v kruhu všetkých mojich hinduistických, moslimských, budhistických a sikhských priateľov, viem pochopiť čosi z ich kritiky voči kresťanom. Kresťanská história má čo vysvetľovať, čo sa týka jej metodológie. Násilie, antagonizmus a nepriateľskoť sú v rozpore s Kristovou láskou. Človek nemôže komunikovať s Kristovou láskou neláskavými termínmi či spôsobmi.“

V Indii máme také príslovie, že keď raz niekomu odseknáš nos, nemá zmysel mu

[Ježišove] nároky na výlučnosť znamenajú, že... všetko, čo je v rozpore s tým, čo on hovorí, je svojou povahou falošné.“

dávať voňať ružu,“ pokračoval. „A ak arogancia kresťanov niekoho znechutí, nebude už otvorený kresťanskému posolstvu. Mahátma Gándhí povedal: ‚Mám rád Krista, ale nemám rád kresťanov.‘ Friedrich Nietzsche povedal: ‚Budem veriť vo Vykupiteľa, ak budú kresťania vyzeráť o niečo viac vykúpenejšie.‘ Ich výhrady treba prijať.

„V každom prípade však *je možné* s láskou tvrdiť výlučnú pravdu, práve tak, ako vedec môže veľmi jemne povedať: ‚toto je druhý zákon termodynamiky‘, bez toho, aby dodal: ‚mohli by sme teraz hlasovať, koľkí z nás s ním chcú spolupracovať a koľkí nie?‘“

„Takže kritika voči kresťanom je často oprávnená?“

„Áno, niekedy sme prišli do konfliktu s citlivými miestami v kultúre rozličných národov. No zároveň vyslovme, že v tejto otázke si v súčasnosti musia veľmi spytovať svedomie východné náboženstvá. Keď dáme bokom klanové a politické konflikty, nepoznám žiadnu kresťanskú krajinu, kde by bol váš život v ohrození len preto, že ste iného vierovyznania. Ale v súčasnosti je vo svete veľa krajín, ako sú Pakistan, Saudská Arábia a Irán, kde stať sa kresťanom, znamená vystaviť nebezpečenstvu svoj život, ako i život celej rodiny.“

Za ostatné roky som čítal v novinách dosť reportáží o prenasledovaniach, takže som vedel, že hovorí pravdu. I v jeho rodnej krajine militantní hinduisti zavraždili niekoľko kresťanov. Niekedy nejde o to, že by ľudia urážal spôsob, akým kresťania šíria svoju vieru. Ľudia niekedy takto reagujú na samotné hlásané posolstvo.

Zacharias k tomu poznamenal: „Nuž, vieme, že ešte i ten, kto žil svoj život najdokonalejšie, skončil na kríži. Odpor proti pravde môže byť taký silný, že dokáže splodiť násilie a nenávisť, hoci človek pritom neurobil absolútne nič zlé.“

Pôvod, zmysel, morálnosť, určenie

Hocikto môže tvrdiť, že je jedinou cestou k Bohu. Niekoľko pomätencov to v dejinách aj tvrdilo. Podstatná je otázka, prečo by tomu niekto mal veriť, keď to povedal Ježiš.

„Na základe čoho veríte, že toto Ježišovo tvrdenie je pravdivé?“ spýtal som sa Zachariasu.

„Och áno, toto je jadro celej otázky,“ odpovedal prikyvujúc hlavou. „Na jednej strane

môžete povedať, že Ježišovo vzkriesenie dokazuje, že je synom Boha. Ak je to pravda, potom všetky ostatné náboženské systémy nemôžu byť pravdivé, lebo každý z nich tvrdí niečo, čo je v rozpore s jeho božskosťou. No historický záznam okolností jeho vzkriesenia je výnimočne presvedčivý.

Na druhej strane môžeš k tejto otázke pristúpiť vysvetlením postoja ku štyrom najzákladnejším oblastiam, na ktoré hľadá odpoveď každé náboženstvo: pôvod, zmysel, morálnosť a určenie. Ja verím, že iba Ježišove odpovede na ne korešpondujú s realitou. Medzi jeho odpoveďami existuje taká spojitosť, akej v ostatných odpovediach niet.“

To bolo odvážne vyhlásenie. „Mohli by ste uviesť nejaké príklady o tom, že iné vyznania týmito testami neprešli?“

„Pozrime sa na budhizmus,“ odvetil.

„Budhova odpoveď na otázku morálnosti nesúvisí s jeho odpoveďou na otázku pôvodu. Budhizmus je technicky vzaté neteistické, ak

nie priam ateistické náboženstvo. Ale ak niet Stvoriteľa, ako sa človek dostane ku morálnemu zákonu? Alebo si vezmime hinduistickú verziu reinkarnácie. Ak je každé nové narodenie len znovunarodením a ak je každý život odškodnením za viny z predchádzajúceho života, potom tu úplne chýba súvislosť a vyváže-

nosť princípov.“

Zacharias rýchlo dodal, že sa nesnaží ostatné náboženstvá očierniť. „Významní vedci vám takisto povedia, že tu chýbajú súvislosti,“ dodal. „Dokonca i Gándhí povedal, že keby to bolo na ňom, vymazal by z hinduizmu niektoré z posvätných kníh, lebo ostatným veľmi protirečia. Naproti tomu Ježiš poskytuje na tieto štyri najzákladnejšie otázky života odpovede takým spôsobom, že korešpondujú s realitou a majú hlbokú vnútornú súvislosť, akú v iných náboženských systémoch nenájdete.“

Toto vyhlásenie vyvolalo moju reakciu: „Prejdite každú z nich,“ nástojil som, „a povedzte mi akú.“

„Dobre,“ súhlasil. „Čo sa týka pôvodu, Biblia hovorí, že nemáme rovnakú identitu ako Boh, na rozdiel od hinduistických tvrdení, ale že sa od neho odlišujeme. Inými slovami, nestvorili sme sa sami, ale nás stvoril Boh. To, že sme stvorení na jeho podobu, vysvetľuje, že ľudské bytosti majú isté morálne štandardy. Toto nevie vysvetliť žiadny systém, iba monoteizmus. Ani naturalisti nema-

**...každé náboženstvo
hľadá odpoveď na štyri
najzákladnejšie otázky:
pôvod, zmysel,
morálnosť a určenie.**

jú vysvetlenie pre morálne svedomie človeka. Ono je však samozrejmom skutočnosťou ľudskej skúsenosti.

Kresťanstvo tiež vraví, že my ľudia sme odmietli Božiu vôľu. Pokušiteľ v záhrade povedal ľuďom, že ak si odtrhnú zo zakázaného ovocia, budú ako bohovia, budú poznať dobré i zlé. Vnútorň význam je však ten, že človek začne *definovať dobro* a zlo. Presne toto je základná idea humanizmu. Človek sa stáva mierou všetkých vecí. Táto svojvoľná vzbura a odmietanie Boha takisto zodpovedajú realite. Ako povedal Malcolm Muggeridge, ľudská skazenosť je najľahšie empiricky overiteľná skutočnosť a zároveň filozofmi najväšňivejšie popieraný fakt.

Ďalšia je otázka zmyslu. Kresťanské vyznanie je tu vo svojej odpovedi znova jedinečné. Najjednoduchšie sa to dá opísať tak, že Boh nás nepovolal k zmysluplnosti, jednoducho tak, že by nás požiadal, aby sme boli dobrými ľuďmi. Nepovolal nás k zmyslu života tým, že by nám len povedal, aby sme sa navzájom milovali. Jedine skúsenosť hlbokého uctievania Boha nám umožní pochopiť zmysel všetkého. Iba niečo väčšie než prosté nízke potešenie nám pomôže pochopiť ten najhlbší zmysel všetkého, a tým je ustavičné uctievanie Boha. Biblia nás vyzýva, aby sme milovali Pána, nášho Boha celým srdcom, celou dušou a celou myslou, a až keď to urobíme, začneme milovať svojich blížnych ako seba samých. Aj toto korešponduje so skúsenosťou.

Kresťanstvo ďalej tvrdí, že morálnosť nie je podmienená kultúrou, lež vychádza z charakteru Boha. Ináč skončíte pri starobylej filozofickej dileme: morálny zákon je nad vami, alebo je vám podriadený? Ak je nad vami, odkiaľ potom pramení? Jediná možnosť vysvetlíť to je, že pochádza od večného, morálneho, všemohúceho, nekonečného Boha, ktorý je neoddeliteľný od svojho charakteru. Takže kresťanstvo aj morálnosť vysvetľuje veľmi logicky a v súvislostiach.

Napokon osud človeka závisí od vzkriesenia Ježiša Krista, čo je historická udalosť, ktorá dokázala jeho božstvo a otvorila bránu nebies každému, kto ho nasleduje. Kde inde by ste našli čokoľvek podobné takémuto vyhláseniu?

Billy Graham raz rozprával o svojom stretnutí s Konradom Adenauerom, starostom Kolína nad Rýnom, ktorého dal Hitler

uväzniť za odpor proti fašizmu a neskôr sa v rokoch 1949 - 1963 stal vysoko uznávaným západonemeckým kancelárom. Adenauer sa Grahamovi zašiel do očí a spýtal sa ho: ‚Veríte vo vzkriesenie Ježiša Krista z mŕtvych?‘ Graham odvetil, ‚pravdaže verím.‘ Adenauer ešte dodal: ‚Pán Graham, okrem vzkrieseného Ježiša nevidím pre tento svet nijakú nádej.‘

A mal pravdu. Kvôli tomu, že vzkriesenie je konkrétna historická udalosť, môže nám byť odpustené, môžeme byť zmierení s Bohom, môžeme s ním stráviť večnosť a môžeme dôverovať tomu, že Ježišovo učenie bolo od Boha.

Mal som priateľa, moslima, konvertovaného na kresťanstvo, ktorý bol neskôr kvôli tomu zabitý. Spomínam si, ako mi pri návšteve v nemocnici, kde bol potom, čo mu odstrelili nohy, povedal: ‚Čím viac chápem, čo učili a tvrdili iní náboženskí vodcovia, je Ježiš pre mňa čoraz krajší.‘ Nikdy som na to nezabudol a myslím, že je to absolútna pravda.

Nebolo človeka, ktorý by hovoril tak ako Ježiš. Nikto nikdy nepodal také odpovede ako on, a to nielen tázanými, ktoré vyslovil, ale vlastnou bytosťou. Môžeme to preveriť existenciálne. Aj empiricky si to môžeme vyskúšať. Biblia nie je iba kniha mystiky či duchov-

nosti; je to kniha, ktorá má pravdu aj v geografických a historických záznamoch. Ak chcete byť čestný, musíte uznať, že Biblia nepozýva len ku zažitiu akýchsi pocitov, volá ku skutočnej Osobe. Preto apoštol Peter v Druhom liste povedal: ‚Keď sme vás oboznamovali s mocou a príchodom Ježiša Krista, nedržali sme sa nejakých vymyslených bájok, ale boli sme očitými svedkami jeho velebnosti.‘¹²

Peter doslova hovorí: Toto je pravda. Toto je skutočnosť. Tomuto môžete dôverovať/ A táto pravda, samozrejme, vylučuje všetko, čo je s ňou v rozpore.“

O slonoch a viere

Aj keby Zacharias, čo sa týka kresťanstva, mal úplnú pravdu, znamená to, že všetky ostatné náboženstvá sú falošné? Možnože všetky učia v jadre tie isté fundamentálne pravdy, ibaže používajú iný jazyk, majú iné prejavy, a dali podnet k rozličným tradíciám, ale v zásade podávajú rovnaký predmet viery.

Iba ten, kto svetovým náboženstvám nerozumie, môže povedať, že v zásade učia to isté.

„Sú ľudia, čo tvrdia, že keď odstránite všetko, čo sa postupne na svetové náboženstvá nabalilo, zistíte, že všetky v zásade učia to, že Boh je otec v nebi a že všetci ľudia sú bratia a sestry,“ povedal som. „To by znamenalo, že všetky vierovyznania sveta sú rovnako platné.“

Zacharias pokrútil hlavou a v tvári sa mu mihol výrazný nesúhlas. „Iba ten, kto svetovým náboženstvám nerozumie, môže povedať, že v zásade učia to isté,“ vyhlásil.

Čo chápem pod pojmom Božieho otcovstva, keď budhizmus ani raz nevyslovil tézu, že Boh existuje? Čo chápeme pod pojmom otcovstva Boha my, keď Shankara, jeden z najuznávanejších hinduistických filozofov povedal, že teizmus je iba detský krôčik na ceste k cieľu, kde pochopíte, že vy a Boh ste to isté? Čo potom znamená otcovstvo Boha? Nič, iba že je to ilúzia. Že Boh je Otcom z neba, to nie je doktrína všeobecne zdieľaná rôznymi náboženstvami.

Takisto bratstvo medzi ľuďmi áno, ako ľudské bytosti sme si bratmi a sestrami, ale jediný dôvod, prečo je to tak, je ten, že nás do takej podoby sformoval Boh. Keď tento základ odstránime,“ uškrnul sa, „z bratstva nám nezostane vôbec nič! Keď to zhrnieme: islam, budhizmus, hinduizmus a kresťanstvo netvrdia to isté. Hlásajú rozličné a nábožensky sa navzájom vylučujúce doktríny. Nemôžu byť pravdivé všetky *naraz*.“

Ja som sa však ešte nevzdal myšlienky na ich zharmonizovanie. „Povedzme, že každé z tých náboženstiev má kúsok pravdy,“ pripustil som. „Teológ John Hick povedal, že odpoveď svetových náboženstiev na poslednú ‚skutočnosť‘ alebo Boha, je podmienená rozličnosťou kultúr.¹³ Nie je to náhodou tak, ako s tou pointou príbehu o troch slepcoch, z ktorých každý sa pokúšal opísať slona podľa hmatu? Každé náboženstvo je vo svojom prístupe úprimné, ale nie je dostatočne schopné vysvetliť tajomstvo Boha, a tak je každé svojím spôsobom prínosom?“

Zacharias začal trochu filozofickej gymnastiky: „Možno je Hick produktom svojej vlastnej kultúry, lebo ju týmto svojím výrokom prekročil. A ak ju teda prekročil, prečo to neurobil aj niekto ďalší? Znie to ako hlboká akademická múdrosť, ale v jadre to má primného problémov.“

„Ako napríklad?“ spýtal som sa.

„Povedzme ateista, má kúsok pravdy aj on, alebo je tu vytlačený na okraj? Ak nejakú časť pravdy má, potom ktorú, keďže základným stavebným kameňom ateizmu je popretie vlastnej existencie Boha?“

Zastavil sa na chvíľu a táto odmlka bola zároveň odpoveďou na položenú otázku. Potom dodal: „Ja by som povedal toto: prakticky v každom z veľkých náboženstiev sú isté aspekty pravdy. Obsahujú niektoré vynikajúce myšlienky a idey. Čítanie význačných východných filozofov je veľmi stimulujúce. Ale nedá sa povedať, že sme ako slepci, čo ohmatávajú slona; že jeden sa dotýka nohy a myslí si, že je to strom, druhý nahmatal chobot a myslí si, že je to silné lano, posledný drží ucho a myslí si, že je to veľký vejár.“

„Ide o to,“ zdôraznil zvýšeným hlasom, „že čiastkové poznanie pravdy zastrelilo fakt, že ide o slona! Slepce sice môže tvrdiť, že ide o strom, ale mýli sa. Nie je to ani strom, ani lano, ani vejár. Človek, čo má dobrý zrak,

vidí, že pred ním stojí slon. Pozná pravdu, lebo mu ju odhalil jeho zrak. A Ježiš Kristus dal jasne najavo, že večné pravdy Božie možno poznať. Ježiš Kristus je jadrom celého evanjelia - v ňom sa stretla celá pravda. Takže hoci určité aspekty pravdy môžu byť kdekoľvek, úplný súhrn pravdy je v Ježišovi Kristovi.

Hickovo vysvetlenie neberie do úvahy možnosť, že by sa Boh mohol sám zjaviť, a že by sme vďaka tomu mohli mať poznanie o tom, akým on vlastne je. Namiesto toho dal na najvyššie miesto kultúru a intuíciu. Ale Biblia hovorí, že Boh sa zjavil: ‚Na počiatku bolo Slovo, to Slovo bolo u Boha a to Slovo bolo Boh... A to Slovo sa stalo telom, prebývalo medzi nami a my sme hľadeli na jeho slávu ako na slávu Jednorodného od Otca: bolo plné milostí a pravdy.‘¹⁴

Vykúpenie, spravodlivosť, chvála

Komik Quentin Crisp raz povedal: „Keď som ľudom v Severnom írsku prezradil, že som ateista, vstala v hľadisku jedna pani a spýtala sa: „Dobre, ale neveríte v Boha katolíkov alebo protestantov?“

Tento žart bol však zároveň smutným opisom toho, aké hlboké je denominačné rozdelenie v ich krajine. Za celé storočia sa svet díval na množstvo príkoria a násilia kvôli rozdielom v prístupe k Bohu. Niekoľko ľudí toto náboženské hašterenie sa natoľko zne-

**[Ježiš Kristus] prišiel
na to, aby mŕtvych
ľudí premenil na
živých.**

chutilo, že jednoducho pokrčili plecami a povedali, že svet by mohol byť omnoho krajším miestom, keby sa ľudia jednoducho prestali hádať pre doktrínálne rozdiely a radšej žili vo vzájomnom pokoji.

„Existujú však morálne vznešene žijúci moslimovia, židia, kresťania, mormóni aj hinduisti,“ oponoval som mu, „nie je dôležitejšie to, ako človek žije a správa sa k blížnemu než to, čo verí teologicky?“

„To, ako človek žije a ako sa správa k blížnym, je dôležité,“ odvetil Zacharias. „Lenže nie je to dôležitejšie ako to, čomu verí, lebo spôsob, ako žije, odráža to, čomu verí. Bez ohľadu na to, či niekedy v živote záväzne prijal nejaké doktrínálne vyhlásenie, to, o čom je naozaj hlboko presvedčený, bude napokon žiť. Ale táto otázka tvrdí, že morálnosť je cieľom života.“

„Ak život nie je o tom, aby bol morálny,“ povedal som, „potom o čom vlastne je?“

„Ježiš Kristus neprišiel na tento svet, aby zlých ľudí premenil na dobrých,“ odpovedal Zacharias. „Prišiel na to, aby mŕtvych ľudí premenil na živých. Prišiel, aby tí, čo sú pre Boha mŕtvi, mohli prísť k Bohu živi. Keby tento život bol iba o morálnosti, potom je najdôležitejšie to, ako žijete, no aj tak to bude spojené s tým, čo veríte. Ale to je nepochopením

kresťanskej koncepcie viery, kde nejde o to, ako žijeme, lebo štandardy Božieho charakteru jednoducho nedokážeme naplniť.

Slovo ‚hriech‘ znamená minúť cieľ. Ak je to správna definícia, potom sa Božia milosť stáva tou najdôležitejšou skutočnosťou. Mimo Boha nedokážeme ani len veriť, čo je správne, nieto ešte žiť správnym spôsobom.

Takže, áno, žiť pekný a morálne dobrý život je dôležité, ak nám ide iba o prežitie. Ale žiaden filozof od čias Sokrata, Platóna a Aristotela až po osvietenecov, ako bol Immanuel Kant, nedokázal definovať, čo to vlastne morálka je. Jediné, čo dokázali bolo, že opisali, čo spravila morálnosť pre spoločnosť.

Keď som študoval možnosti, ako vlastne ľudia môžu žiť dobré životy, našiel som ich šesť či sedem. Situačná etika Josepha Fletchera, Randovej egocentrický humanizmus, Kantova predstava nevyhnutností a tak ďalej. Ale aj tieto teórie si dosť podstatne protirečia, a to preto, že spolu s nimi neexistoval transcendentný, usvedčujúci morálny zákon. Všetko sa tým zredukovalo na obyčajné prežitie. Takže dobrota či skazenosť nie sú otáz-

ky, s ktorými by sa malo začínať; body, kde treba začať sú, duchovne vzaté, život a smrť.“

„Ale pripustili ste, že je dôležité, ako ľudia žijú,“ povedal som. „Ľudia tvrdia, že taký Gándhí žil omnoho ctnostnejší život ako väčšina kresťanov. Prečo by mal ísť do pekla, lebo nebol Ježišov učeník?“

„To je ťažká otázka. Keď ju dostanem pred veľkým publikom, najradšej by som si dal prestávku!“ povedal s úsmevom. „Ale Biblia nám na jej zodpovedanie dáva niekoľko usmernení.

Najprv a predovšetkým je dôležité uvedomiť si, že žiaden človek na svete nikoho nemôže poslať do neba ani do pekla. Vlastne ani sám Boh nikoho neposiela do neba ani do pekla; sám človek sa rozhoduje, či milosť Božiu prijme, alebo ju odmietne, hoci ešte aj toto rozhodnutie je umožnené jeho milosťou.

Po ďalšie, v prípade Sodomy a Gomory sa Abrahám opýtal Boha, či by nechal zahynúť spravodlivého s nespravodlivým a sám si na

túto otázku veľmi pekne odpovedal. Riekol: „Či by ten, čo súdi celú zem, nemal konať spravodlivo?“¹⁵ Čo znamená, že sa môžeme úplne spoľahnúť na to, že čokoľvek Boh s Gándhím alebo s kýmkoľvek iným urobí, bude správne.

Preberme teraz toto: Biblia tvrdí, že tráviť večnosť s Bohom v nebi je

možné vďaka milosti a zásluhám Ježiša Krista, v ktorého človek najprv uverí, a potom ho prijme. Ak však človek túto milosť odmietol, bol to teda dobrý, alebo zlý človek? To je zaujímavá otázka, lebo Písmo hovorí, že nikto nie je naozaj dobrý, kým nebol najprv vykúpený.“

„Rozveďte to viac,“ naliehal som.

„V Knihe Exodus nachádzame takýto postup: Boh vyviedol ľud z Egypta, dal im morálny zákon, a potom im dal svätostánok. Ináč povedané, vykúpenie, spravodlivosť, uctievanie. Túto postupnosť nemožno zmeniť. Nemožno byť spravodlivým, kým nie si vykúpený. A uctievať Boha bude možné, až keď je človek spravodlivý a vykúpený, ako aj Biblia hovorí: ‚kto smie vstúpiť na vrch Hospodinov?... človek nevinných rúk a srdca čistého.‘¹⁶

Takže vykúpenie je ten najdôležitejší krok k spravodlivosti. Ak sa snažím všetko zodpovedať dobrom, potom vlastne vravím, že nepotrebujem byť vykúpený Bohom. Som svojím vlastným vykúpením. Každý človek, či ho vidíme ako dobrého či zlého, ak toto tvrdí,

**Ak sa snažím všetko
zodpovedať dobrom,
potom vlastne vravím,
že nepotrebujem byť
vykúpený Bohom.**

prekračuje základný princíp Božieho zjavenia, ktorým je to, že prvým krokom je vykúpenie.“

A čo Gándhí?

Stále som myslel na Gándhího. „Gándhí Ježiša nenasledoval,“ povedal som, „takže predpokladám, že poviete, že nebol vykúpený.“

„To je niečo, o čom rozhodne Boh,“ odvetil Zacharias. „No aj tak, v čo vlastne veril Gándhí? On sám to zhrnul do jednej vety: ‚Boh je pravda a pravda je Boh.‘ Ja by som sa ho opýtal: ‚Čo to však znamená?‘ Keď poviem, že sedíme v izbe, je to pravdivý výrok. Ale čo má táto pravda do činenia s tým, či je táto izba bohom, alebo nie? Nič. Iba to rozširuje práve vyslovené tvrdenie. Boh existuje - je to pravdivý výrok? Ak je to pravdivé tvrdenie - kto je potom Boh?“

Prerušil som ho: „Je tu však postava ako Gándhí, ktorý v očiach väčšiny ľudí žil dobrý život, a je tu aj masový vrah Dávid Berkowitz, ktorý zavraždil mnoho nevinných ľudí, ale teraz tvrdí, že sa rozhodol stať kresťanom. Kresťania povedia, že Berkowitz pôjde do neba, ale Gándhí nie. Aká je toto spravodlivosť?“

„Spravodlivosť chceme vidieť práve preto, že sme morálne, ľudské bytosti. Ale ak spravodlivosť zredukujeme iba na to, kto sa ako správal v istom časovom rozmedzí, potom nám celá koncepcia spravodlivosti uniká. Súdime iba z pohľadu systému, ktorý sme si vytvorili. Keby nám mal Boh po pravde dať to, čo si každý z nás zasluži, nikto sa do neba nedostane.“

Hovorí sa taký vtíp o dvoch bratoch, ktorí žili veľmi neviazané. Jeden z nich náhle zomrel a ten druhý zašiel za duchovným, čo ho mal pochovávať a požiadal ho, aby v kázni jeho brata vykreslil ako svätca. Prislúbil mu, že urobí, čo bude môcť.

V pohrebnej reči pastier opísal zomrelého takto: ‚Chcem, aby ste vedeli, že tento muž bol klamár, podvodník, hazardér a zlodej,‘ povedal a dodal, ‚ale v porovnaní so svojim bratom to bol hotový svätec!‘

Je tu skrytá silná pointa: my sa zúfalo usilujeme o ocenenie toho, akí sme dobrí a zisťujeme to tým, že sa porovnávame s inými. Dávid Berkowitz by mohol povedať: ‚Počkajte chvíľu! Ja predsa nie som Hitler! Nezabil som milióny ľudí, bolo ich iba niekoľko.‘ Alebo by

povedal: ‚Nie som Jeffrey Dahmer, svoje obete som nezjedol.‘ Máme sklony porovnávať sa vždy takým spôsobom, aby sme z toho vyšli lepší ako niekto iný, a preto si myslíme, že sme dobrí. Ale podľa dokonalých Božích štandardov sme všetci prehrali. Všetci rovnako potrebujeme Božie odpustenie a milosť.

To, čo Dávid Berkowitz urobil, bolo nepochybne zlé a plné násilia. O tom nemožno pochybovať. No stále na to musíme nahliadať v celku Božieho plánu. Ide mi o to, že existujú aj horšie veci, ako je smrť alebo vražda.“

„Napríklad?“ spýtal som sa.

„Hoci je to ťažké pochopiť,“ pokračoval Zacharias, „tou najhoršou vecou je povedať Bohu, že ho nepotrebujete. Prečo? Pretože mŕtvemu človeku môže Boh vrátiť život; trúchliaci človek môže v Bohu nájsť útechu; človek, ktorý je o čokoľvek pripravený násilím, môže zažiť, ako mu Boh všetko nahradí a ako ho posilňuje, ba dokonca môže zažiť Božie víťazstvo nad temným mystériom zla.“

Ináč povedané zo všetkých týchto hrôz a tragédií existuje východisko. Ale aké východisko má pred sebou človek, ktorý Boha nepotrebuje? Žiadne.

Takže otázka nestojí tak, či som Dávidom Berkowitzom, Mahátmom Gándhím, Adolfom Hitlerom či Matkou Terezou.

Otázka stojí: ‚Prišiel som už do bodu, keď by som si uvedomil, že som nesplnil dokonalé Božie štandardy a keďže som vzdialený od Božej milosti, nemám žiadnu možnosť byť s ním v nebi?‘

Aby som bol úprimný, ak som žil život, o ktorom si myslím, že je taký dobrý, že už Boha nepotrebujem, potom bude veľkou iróniou, že Berkowitz našiel tú najdôležitejšiu pravdu, proti ktorej ma oslepila moja vlastná arogancia a sebaistota. Čo iné je peklo než absencia Boha? A podľa mňa, žiť život, kde absentuje Boh, znamená na tej ceste do pekla už aj byť.“

„Lenže,“ zaprotestoval som, „je fér uznať, aby zabijak Berkowitzovho rangu zostal nepotrestaný?“

„Mne sa nezdá, že by zostal bez trestu,“ zareagoval na to Zacharias. „Áno, Boh mu odpustil, ak svoje hriechy vyznal, ak činil pokánie a usiloval sa o Božiu milosť. Ale čím hlbšie spoznáva Ježiša Krista, o to väčšmi prežíva bolesť z toho, čo urobil.“

Dám vám príklad: Predpokladajme, že šoferujete a na chvíľu sa nad niečím zamyslíte, kvôli čomu si menej všimáte cestu. V tej

Kedykoľvek sa stane, že zle pochopíme Božiu milosť, povedie nás to k porovnávaniu, žiarlivosti, nespokojnosti i k pocitom nespravodlivosti.

chvíli vám pred auto vybehne dieťa a vy ho *zrazíte*. Čím priamejšie ste toho účastní, tým väčšie bremeno výčitiek si v živote ponosite. Pri pohľade do tváre ktoréhokolvek dieťaťa sa vám vybaví zhrýzajúce obvinenie: ‚Čo som to urobil...!‘

Možno si myslíte, že Berkowitz sa z toho dostal dobre, lebo nešiel na šibenicu; ale uvedomme si, že existuje aj čosi také, ako je šibenica srdca. Vaše srdce môže byť tak veľmi náklonné k zlému, že tým rozpúta peklo. Neverím, že by sa naozaj obrátený človek utiahol do svojej cely a myslel si čosi ako: ‚Tak, teraz som spoznal Ježiša Krista a všetko to, čo ma predtým ničilo, sa ma už netýka.‘ Nie. Peklo v našom srdci môže byť niekedy veľmi hlboké a bolestivé.

Myslím, že ľudia, ktorí sa obrátia k Bohu, si prežijú svoje peklo, lebo prelejú mnoho slz nad tým, čo stratili, kým prišli k Bohu. Pýtate sa, či nám vari Boh neodpúšťa minulosť? Ale áno, odpúšťa, len my ju nevieme len tak ľahko zabudnúť.“

Zacharias sa na chvíľu odmlčal a oprel sa o operadlo stoličky. Potom toto svoje zamyslenie zakončil: „Kedykoľvek sa stane, že zle pochopíme Božiu milosť, povedie nás to k porovnávaniam, žiarlivosti, nespokojnosti i k pocitom nespravodlivosti. Je veľmi zaujímavé, že Ježiš sa k tejto otázke vyjadril.

V jednom z podobenstiev Ježiš spomína robotníkov, ktorí pracovali celý deň a veľmi ich rozrušilo, že tí, ktorí prišli na poslednú chvíľu, dostali od hospodára rovnakú pláču.¹⁷ Jednou z najprekvapujúcejších právd Pisma je pochopiť, že si naše prijatie do neba nemôžeme zaslúžiť. V Pisme nájdeme aj príbeh o tom, ako Ježiš prijal ženu veľmi zlej povesti. Farizej, v dome ktorého sa to stalo, sa na túto udalosť pozrel veľmi povrchno a Božiu milosť zosmiešnil.¹⁸ Dobré skutky majú svoje miesto - ako dôkaz, že sme prijali Božie odpustenie, nie ako dlžobný úpis, že nám patrí, lebo sme si ho zaslúžili.

A čo tí, ktorí o Ježišovi nepočuli?

Masový vrah Dávid Berkowitz mal šťastie. Žije v krajine, kde ľudia o kresťanstve hovoria slobodne. Nieкто mu povedal o tom, že Ježiš je schopný človeku odpustiť, tak vyznal svoje previnenia a svoju vieru vložil do Ježiša. Ale čo s ľuďmi, ktorí žijú na miestach,

kde sa o evanjeliu bežne nehovorí, alebo kde je jeho šírenie priam zákonom zakázané?

„Nie je voči týmto ľuďom nefér ich odsúdiť, ak o Ježišovi nikdy nepočuli a prijali náboženské tradície svojich rodičov?“ spýtal som sa.

Zacharias sa načiahol po Bibliu. Ako ju otvoril a nalistoval Skutky apoštolov, zahliadol som, že mnohé dôležité miesta Pisma mal zvýraznené žltou farbou.

„Biblia na prvom mieste hovorí, že v prítomnosti Boha by nemohol byť nikto, keby to neumožnila Kristova osoba a jeho dielo. Bolo treba za to zaplatiť cenu a tou bola Kristova smrť na kríži, ktorú podstúpil za nás, čím zaplatil dlžobu, ktorú sme mali splatiť my. My ľudia sa rodíme do rozličných kultúr, no apoštol Pavol na margo tohto vo svojej reči pred Aténčanmi povedal čosi veľmi zaujímavé.“

Vytiahol si z vrečka okuliare na čítanie a nasadil si ich na špičku nosa. Potom čítal kúsok z pasáže, kde Pavol diskutoval s niektorými gréckymi filozofmi:

On urobil z jednej krvi všetky pokolenia ľudské, aby obývali povrch zeme; stanovil určité časy a hranice ich prebývania, aby hľadali Boha, či by ho azda nenahmatali a nenašli. Veď on predsa nie je ďaleko od

nikoho z nás.¹⁹

Zložil si okuliare a pozrel na mňa. „Toto je dôležité,“ zdôraznil, „lebo tu Pavol poukazuje na zvrchovaný Boží plán vo stvorení, kde má každý človek pripravené miesto na svoje narodenie. Boh vie, kde sa narodíme a budeme vyrastať a postaví nás do situácií, kde by sme ho mohli hľadať a nájsť. Tu nám jasne hovorí, že kdekoľvek žijeme - v ktorejkoľvek kultúre, v ktoromkoľvek národe - je na dosah každému z nás. Každý človek predsa má možnosť zvolať na kolenách ‚Bože, pomôž!‘ A ak k tomu príde, Boh si vždy nájde spôsob, ako nám pomôže, čo mnohokrát prekoná všetky naše predstavy a očakávania.“

„Ako napríklad?“

„Môže k nim poslať nejakého človeka, ktorý im povie o Ježišovi. Alebo vám rozpoviem prípad moslimskej ženy, ktorá pracovala pre jednu veľmi známu inštitúciu. Povedala mi, ako na konci dňa odchádzala z kancelárie a bola v srdci veľmi nešťastná. Ako tak kráčala, mimovoľne zašepkala: ‚Neviem prečo som dnes taká prázdna,‘ a potom z ničoho

**Boh vie, kde sa
narodíme a budeme
vyrastať a postaví nás
do situácií, kde by sme
ho mohli hľadať
a nájsť.**

nič dodala: „Ježišu, pomôž mi!“ Zastala na chodníku a v duchu si položila otázku: „Prečo som vyslovila jeho meno?“ Napokon sa stala kresťankou.

Myslím, že v jej prípade Boh videl srdce, ktoré po ňom túžilo, ale nevedelo sa k nemu priblížiť z izolácie, v ktorej žilo. Myslím, že Boh prekročil bariéru prostredia, v ktorom žila, pretože ona, v snahe nájsť ho, začala prekračovať bariéry svojho vnútorného života. Takže Boh môže svojou odpoveďou tomu, kto ho hľadá, vstúpiť do ktorejkoľvek kultúry.

Iný uhol pohľadu máme od apoštola Pavla, v jeho Liste Rimanom, kde hovorí, že jeho večná moc a božskosť sa od stvorenia sveta uvažovaním poznáva zo stvorených vecí.²⁰ Potom Pavol hovorí, že Boh nám do srdca i do svedomia vložil zákon, aby sme ho mohli hľadať.²¹ A hovorí aj o nevyhnutnosti Kristovho slova na to, aby ho človek spoznal.²² Čoraz viac si myslím, že toto Kristovo slovo je schopné sa človeku prihovoriť v rámci zvykov rozličných kultúr.

Čo tým myslím?

Kázal som v mnohých islamských krajinách, kde je veľmi ťažké hovoriť o Ježišovi. Prakticky každý moslim, ktorý začal kráčať za Ježišom, tak urobil pre jeden z týchto dvoch dôvodov: buď to bolo kvôli Kristovej láske, ktorú zažil skrze kresťanov, alebo kvôli videniu, snu alebo inému druhu nadprirodzeného zásahu. Žiadne iné náboženstvo nemá také spletité a komplikované učenie o anjeloch a videniach ako islam. Myslím, že je veľmi nezvyčajné, ako Boh používa práve túto citlivosť na duchovný svet, aby sa im zjavoval a prihováral práve v snoch a videniach.

Jeden z najväčších indických konvertitov, Sundar Singh, bol sikh, ktorý sa ku Kristovi obrátil potom, ako sa mu raz vo sne zjavil v izbe. Malo to na jeho život ohromný dosah a stal sa kresťanom. Takže naozaj existujú spôsoby, akými sa nám Boh môže zjaviť, ktoré ďaleko prekonávajú naše vlastné chápanie vecí.

Takže ak je Boh schopný podať Kristovo slovo človeku v rozličných podmienkach života, a to spôsobmi, ktoré ani nepochopíme, ak nám nie je vzdialený kdekoľvek sme, ak je schopný sa nám prihovoriť cez všetku stvorenú prírodu aj cez naše svedomie - potom musíme uznať ďalší fakt, a to ten, že nemáme výhovorky. Každý človek spozná za život

dostatočné množstvo pravdy a ak na toto poznanie reaguje, Boh sa mu zjaví viac. Znamená to, že musí mať taký rozsah poznania pravdy ako niekto iný v odlišných podmienkach? Ja tomu neverím.

Pokúsil som sa jeho vysvetľovanie zhrnúť. „Hovoríte teda, že bez ohľadu na to, kde na svete človek žije, bez ohľadu na kultúru, v ktorej vyrastá, každý, kto reaguje na to pochopenie Boha, ktoré má a úprimne ho hľadá, dostane nejakým spôsobom možnosť sa s ním stretnúť?“

Kým som hovoril, Zacharias moje slová pozorne zvažoval. „Áno, tak tomu verím,“ odvetil. „Musíme tu byť veľmi opatrní, ale verím, že ak človek nefalšovane a úprimne hľadá Boha, Boh nájde spôsob, aby ho človek počul. Ak však takýto človek ani raz nezareaguje na Božiu ponuku, je možné, že Boh sa odmlčí. Ale všetci ľudia vedia dosť na to, aby ich to usvedčilo a odsúdilo; nemusia počuť Ján 3:16, aby zahynuli. Odsúdenie

zožali už preto, že odmietli to, ako k nim Boh prehovoril cez stvorenie, ich vlastné svedomie a inými spôsobmi. Za tie rozličné cesty, akými sa Boh usiluje k nám dostať, budeme sa všetci pred ním zodpovedať.“

„Dôležitá je teda úprimnosť?“

„Úprimnosť nie je spasenie,“ poznamenal. „No verím, že úprimnosť umožňuje Bohu zjaviť sa človeku. Niektorí ľudia pôsobia úprimne, ale keď je im prezentovaný Kristus, odmietnu ho. Neprejdú testom pravdy.“

Zareagoval som: „Veríte teda, že rozsah informácií o Kristovi, ktoré človek potrebuje, sa môže veľmi líšiť?“

„Áno, presne tak. Nebezpečenstvo západného uhla pohľadu je, že ak niečo nie je úhľadné, nie je to dobré. A niektorí západní kresťania si, nanešťastie, myslia, že kým človek neodrecituje vyznanie viery presne ako oni, tak nepoznajú Boha.“

Lenže čo vie batôľa o svojej mame? Vie, že ho kŕmi, že ho prezlieka, že ho objíma, že ho bozkáva - musí to byť niekto priateľský. Nepozná ju tak, ako ju bude poznať v osemnástich. Ale pozná ju dosť na to, aby ju miloval. Verím, že v tom, ako sa Boh dáva ľuďom poznať, musia byť rozličné stupne poznania.“

Verím, že v tom, ako sa Boh dáva ľuďom poznať, musia byť rozličné stupne poznania.“

Prečo nie Ježiš?

Ak je Ježiš pravda, prečo ho toľko ľudí odmieta? Ak je kresťanstvo pravdivé, nemalo by presvedčivo víťaziť? Štatistiky však nič také nezaznamenávajú. V získavaní konvertitov z iných veľkých svetových náboženstiev robí kresťanstvo relatívne malý pokrok. Dá sa povedať, že ľudia si v zásade osvojujú náboženstvo svojich rodičov.

Všetko toto som Zachariasovi predložil a on bol dosť úprimný, aby mi povedal, že ako obrancu kresťanstva ho to vykoľajuje. Ale niekoľko vysvetlení tu je.

„Pozrime sa na to z opačnej strany a spýtajme sa, prečo je dnes v Amerike taký populárny budhizmus. Moja odpoveď je jednoduchá: lebo vám umožňuje byť dobrý aj bez Boha. Ak stačí užiť ampulku úspešnosti medzi tretou a piatou popoludní a potom sa preorientovať a žiť zasa, ako sa vám páči - nuž, prečo nie? Také náboženstvo pritiahne mnohých.“

Prečo je pre niektorých taký zaujímavý islam? Z geopolitických dôvodov. Čo také zaujímavé je na hinduizme? Je bohatý na filozofiu, a na jeho zásady správať sa s úctou k zemi dnes reaguje dosť ľudí.“

„Prečo ich nepriťahuje Ježiš Kristus?“ spýtal som sa.

„Pretože vás volá, aby ste zomreli sami seba. Keď pravda vyžaduje úplnú odovzdanosť, keď smeruje k úplnej pokore, k poddaniu svojej vôle, vždy narazíte na odpor. Ježiš láme našu vlastnú silu a autonómiu. Konfrontuje nás v otázke čistoty. Ján Krstiteľ prišiel a kládol požiadavky. Ľuďom sa to nepáčilo. Keď prišiel Ježiš a priniesol posolstvo o milosti a odpustení, ľudia povedali: ‚Prečo nám nedávaš pevné zásady a nariadenia?‘ Čokoľvek Ježiš chce vnieť do ľudskej kultúry, tá sa tomu bráni. No jadrom toho odmietania je odpor k Ježišovmu vyhláseniu o sebe samom.“

Budhizmus a ostatné náboženské systémy v základe ľuďom hovoria, ako sa majú dostať vyššie svojimi etickými barličkami. Ja som vo väčšine životných situácií nemal problém rozoznať, čo je dobré; to, čo mi chýbalo, bola vôľa vykonať to správne. A to je práve moment, do ktorého vstupuje Kristus. Hovorí, že ak sa odovzdáte jemu, dá vám nielen večný život, ale zmení aj to, čo chcete dosiahnuť v tomto živote.“

Ja som vo väčšine životných situácií nemal problém rozoznať, čo je dobré; to, čo mi chýbalo, bola vôľa vykonať to správne.

Rozsah záväzku, ktorý si kresťanstvo žiada, ma podnietil spýtať sa, čo pohlo Zachariasu k tomu, že pozitívne reagoval na Ježišovo posolstvo. „Rozpovedzte mi v skratke svoj príbeh obrátenia,“ vyzval som ho.

Na chvíľu sklopil zrak a žmolil koniec rukáva. Potom sa načiahol po šálku čaju, a kým odpovedal, odpil si z nej.

„V Indii ste tým, do čoho ste sa narodili,“ začal. „Moji rodičia boli nominálnymi kresťanmi, no dôvod, že boli kresťanmi, bol jednoducho ten, že neboli budhistami, moslimami či hinduistami. Nespomínam si, že by som kedy v našom zbore, ktorý bol veľmi liberálny, počul kázané evanjelium.“

Tesne pred mojím obrátením ku Kristovi sa s evanjeliom stretli moje sestry a rozhodli sa pre kresťanstvo. Ja som v Ježiša uveril v dvoch fázach. Prvá nastala, keď som mal sedemnášť a počul som evanjelióvu kázeň na verejnom zhromaždení. Vtedy som si povedal, že na tom niečo je a že to chcem. Vyšiel som na výzvu dopredu, ale

tomu, čo mi hovorili pri osobnom rozhovore, som nerozumel. Bolo toho naraz priveľa.

V tom čase som bol pod veľkým tlakom z prostredia, kde sa za najvyššiu hodnotu pokladali akademické úspechy. Ak nie ste najlepší v triede, potom neuspějete. Mal som tiež

veľmi prísneho otca, čo ma ničilo, lebo ma aj fyzicky veľa trestal.

V tomto rozpore som sa o pár mesiacov rozhodol vziať si život. Nie, nebol som v depresii, takže aj moji priatelia boli veľmi prekvapení, keď sa do počuli o mojom pokuse o samovraždu. Ale pre mňa život nemal žiaden zmysel ani cieľ. Raz som si v škole vzal kľúče od chemického kabinetu, aby som vzal nejaké jedy. Doma som si to nalial do pohára s vodou, vypil som to a klesol som na kolena.

Teraz som na Zachariasu neveriacky cível. Nevedel som si predstaviť, že sa tento vzdelaný, erudovaný, výrečný a vplyvný muž mohol ako mladík cítiť taký zmätený a zúfalý, až sa otrávil a chrčal na zemi pod náporom jedov vo svojom tele.

„Môj domáci sluha ma urýchlene dopravil do nemocnice; keby práve nebol doma, tak tu nie som,“ pokračoval. „Vypumpovali mi všetok jed. Ako som ležal v posteli, prišiel ku mne priateľ, priniesol so sebou Novú zmluvu a ukázal mi štrnástu kapitolu Evanjelia podľa Jána. Bol som však taký dehydrovaný, že

som nevládal držať ani knihu v rukách. Musela mi ju čítať moja matka.

A tak tu sedela a čítala, ako Ježiš hovoril Tomášovi: Ja som cesta, pravda a život. Nik nepríde k Otcovi, iba cezo mňa.' Potom prišla k veršu 19, kde Ježiš svojim učeníkom povedal: „...lebo ja žijem a aj vy budete žiť.’

Tento verš mi prenikol dušu. V modlitbe som neskôr povedal: Ježišu, neviem príliš dobre, kto si, ale ty si mi povedal, že si pôvodcom toho pravého života.' Nechápal som ani len hriech. V onej kultúre som ani nemohol. Ale pochopil som toľko, že mi ponúkal sám seba, že mi dá život.

Tak som teda povedal: ‚Ak ma vyťahneš z tejto nemocničnej izby, nenechám pri svojom hľadaní pravdy kameň na kameni.’ A naozaj som z tej izby o päť dní odchádzal ako úplne nový človek. Začal som študovať Bibliu a to mi dramaticky zmenilo život. Neskôr sa k Ježišovi obrátili aj moji bratia a pred smrťou to urobili aj moji rodičia.

Stalo sa to práve v tej nemocničnej izbe, kde mi Kristus - priamo, bez žiadneho sprostredkovania - povedal, že mi môže dať to, čím skutočne má byť život. A ja som sa už nikdy neobzrel späť. Roky štúdií len potvrdili moje rozhodnutie nasledovať ho. Niektoré hodiny filozofie na *Cambridge* viedol známy

ateista a ja si spomínam, ako som sa raz s úžasom zamyslel: ‚Toto sú najlepšie argumenty, ktoré ateisti majú? To jednoducho len potvrdzuje pravdu Pisma.’²²

„Dnes sa stretávate s mnohými ľuďmi, ktorí sú na výprave za duchovným poznaním. Čo im hovoríte?“

„Biblia hovorí: ‚Budete ma hľadať a nájdete ma; keď ma budete hľadať celým srdcom.’²³ Zamyslite sa nad tým - to je úžasný prísľub. Pobádam ich, aby sa v srdci i v myslí otvorili a nešetrili svoj intelekt pri preverovaní pravdy Biblie. Každý, kto príde v úprimnej snahe a bez predsudkov, neverím, že by mohol odísť ináč než v presvedčení, že na celej zemi nič podobné nenájde.

Precestoval som celý svet. Hľadal som veľmi vysoko aj veľmi hlboko, a nenašiel som nič, čo by tak uspokojilo moju myseľ, srdce či najhlbšie túžby mojej duše, ako to dokázal Ježiš Kristus. On je nielen cesta, pravda a život; on je aj môj osobný priateľ. On je *moja* cesta, *moja* pravda a *môj* život. A bude pre každého, kto sa za ním vydá.

„Preto pamätajte na to, čo Pavol povedal Aténčanom: ‚Boh nie je ďaleko od nikoho z nás.’²⁴

*

Poznámky:

¹ Pozri: Róbert J. Wagman, *The First Amendment Book* (New York: Pharos Books, 1991), s. 106. Pozri aj: Chaplinsky v. New Hampshire, 315 U.S. 568 (1942).

² Pozri: Cohen versus California, 403 U.S. 15 (1971).

³ Jána 14:6.

⁴ Pozri: John Hick a Paul F. Knitter, *The Myth of Christian Uniqueness* (London: SCM Press, 1987), s. 141, citované v: Paul Copan, *True for You, But Not for Me* (Minneapolis, Minn.: Bethany House, 1998), s. 78.

⁵ K dispozícii na: <http://cnn.com/Transcripts/0001/12/1kl.00.html> [13. januára 2000].

⁶ Citované v: Paul Copan, *True for You, But Not for Me*, s. 34.

⁷ Ravi Zacharias, *Can Man Live Without God* (Nashville, Tenn.: Word, 1994), z úvodu od Charlesa Colsona, s. ix.

⁸ Charles Templeton, *Farewell to God*, s. 27.

⁹ Skutky apoštolov 4:12.

¹⁰ Charles Templeton, *Farewell to God*, s. 27, kurzíva pridaná

¹¹ Citované v: Ravi Zacharias, *Can Man Live Without God*, *zadná strana*.

¹² 2. Petrov list 1:16.

¹³ Pozri: „The Exclusivism of Religious Pluralism,“ v: Paul Copan, *True For You, But Not For Me*, s. 71 - 77.

¹⁴ Ján 1:1,14.

¹⁵ Genezis 18:25c.

¹⁶ Pozri: Žalm 24:3-4.

¹⁷ Pozri: Matúš 20:1-16.

¹⁸ Pozri: Lukáš 7:36-50.

¹⁹ Skutky apoštolov 17:26-27.

²⁰ Rimanom 1:20

²¹ Rimanom 2:14-15.

²² Rimanom 10:14-15.

²³ Jeremiáš 29:13.

Príprava vlastnej odpovede

1. Ako by ste reagovali, keby niekto spochybnil vašu vieru v to, že Ježiš je jedinou cestou k Bohu?
2. Pokúste sa spýtať svojich neveriacich priateľov, či už niekedy premýšľali o Ježišových tvrdeniach, že On je jedinou cestou k Bohu. Spýtajte sa, čo si o týchto výrokoch myslia. Snažte sa ich zapojiť do diskusie o tejto téme.

Diskusia o téme

1. Aká bola vaša reakcia, keď ste prvýkrát počuli výrok, že Ježiš je jedinou cestou k Bohu? Ako sa váš pohľad na to odvtedy zmenil?
2. Aké skúsenosti máte s ľuďmi, ktorí zastávajú pluralistický názor, t.j. tí, ktorí veria, že k Bohu a ku spáse vedie mnoho ciest?
3. Ako by podľa vás vaši neveriaci priatelia reagovali na Ježišove tvrdenia o Jeho jedinečnosti? Ako by podľa vás reagovali, ak by ste im povedali, že všetky ostatné náboženstvá sa mýlia?
4. Čo sú niektoré slabé stránky ilustrácií, ktoré ľudia používajú na podporenie tvrdení, že všetky náboženstvá sú vo svojej podstate rovnaké (t.j. rôzne cesty vedúce k tej istej hore)? Akoby ste o tejto téme diskutovali so svojim neveriacim priateľom?
5. Ako môžeme my, kresťania, prezentovať svoju vieru v to, že Ježiš je jedinou cestou k Bohu, bez toho, aby sme spôsobili úzkoprsu, arogantne a netolerantne?

6. Ako by ste diskutovali o tvrdení, že Ježiš je jedinou cestou k Bohu:

- S členom hnutia New Age, ktorý verí, že on sám je Bohom?
- S niekým, kto v Boha neverí?
- S osobou vyznávajúcou napríklad islam alebo nejaké východné náboženstvo?
- S priateľom, ktorý pochybuje o tom, že niekto môže naozaj spoznať pravdu?
- S priateľom, ktorí verí v pluralizmus – t.j. že existujú mnohé a rovnako správne cesty k Bohu a k spáse?

Praktické činy poslušnosti

1. Ako predchádzajúca diskusia zmenila vaše pôvodné zmýšľanie a názory na túto tému? Svoje myšlienky môžete zhrnúť sem:
2. Ako to plánujete uviesť do praxe (kedy, kto, kde, atď.)?
3. Vybudujte si svoju „zúčtovateľnosť“: Stanovte si ciele rastu vašej viery týkajúce sa danej témy a podelte sa s nimi s vašou skupinou alebo s moderátorom skupiny.

S Božou pomocou budem:

Tento študijný materiál a jeho kópie poskytuje slovenský vydavateľ užívateľom bezplatne. Jeho vydávanie však má svoje náklady. Pomôžete nám, ak ako vďačný používateľ tejto lekcie svojim príspevkom podporíte prípravu a vydanie ďalších kurzov. Ďakujeme Vám. Podrobnejšie informácie o podpore na: www.cb.sk/index.php/kniznica/zborova-kola